In beweging...

... door de Geest van Jezus

Wat Lucas bewogen heeft zijn boeken niet van titels te voorzien, dat blijft een puzzel. Of doe ik te moeilijk? Want de drie dingen die we met zekerheid over zijn schrijfwerk weten maken boektitels feitelijk overbodig. Dan gaat het hierom:
1e Voor beide boeken had Lucas zegge en schrijve één (!) lezer in gedachten. Die man spreekt hij vanaf het begin heel concreet aan met: *hooggeachte Theofilus.*
2e Over het specifieke doel met zijn eerste boek is Lucas óók direct helder: *om u te overtuigen van de betrouwbaarheid van de zaken waarin u onderricht bent.*
3e Naast dit interne bewijs uit de beginregels van de boeken is er nog een externe aanwijzing. Het duurde immers nog eeuwen voor de drukpers werd uitgevonden. Dus? Lucas schreef alles met de hand, waarschijnlijk op een papyrus boekrol.
Kortom: als je voor één persoon schrijft ben je bezig met een verslag, een soort uitgebreide, persoonlijke brief. En dan denk je helemaal niet aan oplagecijfers en pakkende titels om je werk verkocht te krijgen.

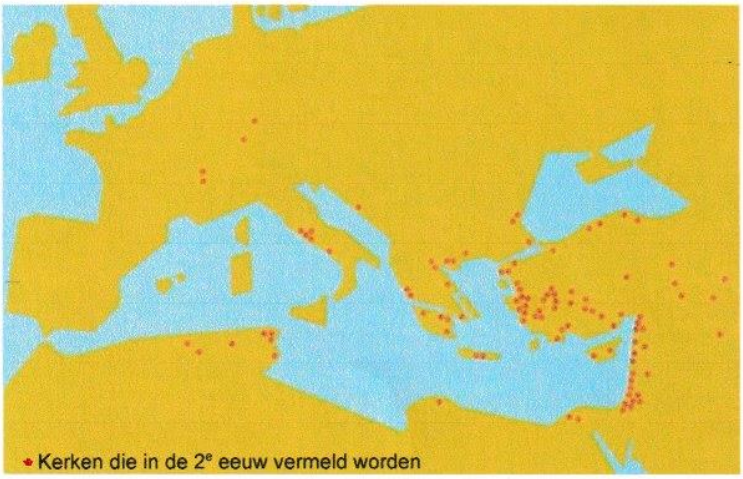
Kerken die in de 2e eeuw vermeld worden

Toch een titel, maar helaas de verkeerde

Ruim een eeuw na het overlijden van Lucas bleken zijn boekrollen vaak te zijn overgeschreven. Allerlei christenen, verspreid over de plaatsen die hiernaast met rode stip zijn aangegeven, lazen erin. Maar inmiddels circuleerden er ook talrijke andere manuscripten en brieven over de nieuwe geloofsrichting. Om kaf van koren te scheiden overlegden de leiders van de kerken met elkaar welke geschriften als gezaghebbend te erkennen. Lucas' verhaal over Jezus hoorde daar direct bij, net als de vergelijkbare werken van Matteüs, Marcus en Johannes. Hun boeken kregen de Griekse titel 'evangelie', te vertalen als 'het goede nieuws', gevolgd door de naam van de auteur. Bij dit samenstellen van de Bijbel rond 200 nC werd natuurlijk ook het tweede werk van Lucas opgenomen. Als titel kwam men op: '*De handelingen van de apostelen*'. Hè, wat jammer!

Over het benaderen van dit oude boek

Maar eerst even een tussenstop, voordat ik mijn teleurstelling over die benaming toelicht. Pak Handelingen er even bij en lees eens de eerste 10 verzen uit hoofdstuk 16. Het beginwoord '*Hij*' slaat op Paulus, onderweg naar Derbe in Turkije. Valt het je iets verder op, dat Lucas met '*we*' opeens zichzelf in het verhaal weeft? Vanaf vers 10 maakt hij deel uit van Paulus' team, samen met Silas en Timoteüs. Feitelijk ben je nu al iets van het unieke van dit Bijbelboek op het spoor. Er is geen andere schrijver, die van zó dichtbij meemaakte wat er zoal losbrak in de dertig jaren na Jezus' vertrek en dat in een sprankelend betoog zwart op wit zette. Wie was hij?
Lucas kwam rond 45 nC in aanraking met het christelijk geloof in het Syrische Antiochië en leerde Paulus daar mogelijk kennen. Hij ontmoet hem in elk geval - volgens Hand.16.8-10 - zo'n 7 jaar later in de Turkse havenstad Troas en reist enkele jaren met de apostel mee. Wat ze zoal meemaken beschrijft hij dus uit de eerste hand. In een prachtige stijl; geen dorre opsomming van feiten en jaartallen. Zijn rechtbankverslagen, hun schipbreuk op de Middellandse zee, het leest alsof je er ter plekke bij bent! Met deze tussenstap pleit ik eigenlijk opnieuw voor de twee leesmethoden van Handelingen uit mijn vorig artikel: **De vervolgbeweging...** (te vinden via **www.anderz.info/190.pdf**).

Bruisende dynamiek en toch steeds dezelfde focus

Tegelijk heb je met het lezen van Hand.16.1-10 óók de kern van mijn kritiek te pakken. Want dit zit me dwars: de later, door anderen gekozen titel '*De handelingen van de apostelen*' legt écht de verkeerde accenten. Het draait helemaal niet om de apostelen. Titels kiezen is lastig, weet ik uit ervaring, maar deze slaat de plank mis.
Het liefst zou ik je nu 'Bericht van Lucas' van Kaj Munk in handen willen geven en voorstellen eens drie uur opzij te zetten. Lees dan ongestoord, in alle rust zijn Handelingen-vertaling. Het voordeel van Munks aanpak? Hij geeft het doorlopende verhaal, zoals Lucas oorspronkelijk deed. Geen hoofdstuk- en versindeling, nergens tussenkopjes, alleen zo nu en dan een witregel om de gebeurtenissen in loop van de tijd te scheiden.

gecursiveerde tekst is ontleend aan NBV21-bijbelvertaling, achtereenvolgens: Lucas 1.1-4; Handelingen 1.1; 16.1-10; 1.8; 2.2; 2.36; 2.46; 4.12; 8.1; 8.39; 11.20; 1.8; 16.6-10; 2.2-3

Waar gaat Handelingen over? Het begint met de allerlaatste maaltijd van Jezus en zijn overgebleven apostelen. Hij geeft bij zijn afscheid deze belofte én opdracht: '*Wanneer de heilige Geest over jullie komt, zullen jullie kracht ontvangen om mijn getuigen te zijn in Jeruzalem, in heel Judea en Samaria, tot aan de uiteinden van de aarde.*' Dat was het plan en zo is het gegaan. Lucas was hier weliswaar niet bij, maar heeft - na veel research - gereconstrueerd wat er in de loop van de tijd zoal plaats vond en dat opgetekend. Zijn chronologisch verslag toont dat er een beweging op gang komt, die vanuit het centrum steeds verder naar buiten treedt. Tien dagen na Jezus' vertrek staat Jeruzalem op zijn kop. '*Plotseling klonk er uit de hemel een geluid als van een hevige windvlaag...*' Het beginteken dat de Geest gaat werken. De enorme menigte die op het geluid afkomt luistert naar Petrus, die in een soort 'flow' uitlegt wat er speelt. Hij eindigt met deze oproep: '*Laat het hele volk van Israël er daarom zeker van zijn dat Jezus, die u gekruisigd hebt, door God tot Heer en messias is aangesteld.*' De impact is gigantisch: 3000 (!) mensen komen tot geloof, laten zich dopen en komen hierna dag in dag uit bij elkaar over de vloer. Ze leren snel bij, ondersteunen hulpbehoevenden met hun geld, '*gebruikten hun maaltijden in een geest van eenvoud en vol vreugde*'. Harmonie, eensgezindheid, blijdschap. Dat trekt als een magneet weer nieuwe leerlingen aan.

Maar was dit Pétrus?! De man, die nog geen 2 maand eerder glashard loog over zijn contact met Jezus? Het lijkt meer over iemand anders te gaan. Zoiets hebben de leden van het hoogste Joodse rechtscollege zich ook afgevraagd. Want toen zij later tijdens hun kruisverhoor '*zagen hoe vrijmoedig Petrus en Johannes optraden en begrepen dat het gewone, ongeletterde mensen waren, stonden ze verbaasd, en ze realiseerden zich dat beiden in Jezus' gezelschap hadden verkeerd.*' Dus toch dezelfde Petrus, maar wát een verschil.

Het werk in Jeruzalem overstijgt al snel de capaciteiten van de apostelen en een interne crisis dient zich aan. Geruzie over de voedselverdeling leidt tot een reorganisatie: 7 mannen worden geselecteerd om het probleem op te lossen. Over twee van hen bericht Lucas uitvoeriger. Stefanus getuigt openlijk van zijn geloof in Jezus, maar dat escaleert. Hij wordt door tegenstanders om het leven gebracht en '*nog diezelfde dag brak er een hevige vervolging los*'. Dan switcht Lucas naar Filippus, de tweede van die 7. Hij is het, die in Samaria '*Jezus Christus verkondigde*' en velen tot geloof ziet komen. Erna, in een 1-op-1-contact maakt hij een Ethiopische ambtenaar vertrouwd met Jezus en '*daarna greep de Geest van de Heer Filippus en nam hem mee...*'

En de conclusie?

Wordt duidelijk, dat Lucas' 2e boek een historisch verhaal is? De beweging die als een revolutie doorbrak is zo dynamisch, dat er nauwelijks iets van systematiek valt aan te wijzen. Enkele aspecten die mij opvallen:

- Elke toespraak, geloofsgesprek en ontmoeting heeft dezelfde focus: hoe reageer jij nu op Jezus.
- Velen komen tot geloof, maar de methodiek varieert. Zowel massa-meetings als individuele contacten.
- De apostelen getuigen, maar even goed onbekend gebleven '*Cyprioten en Cyreneeërs*' in Antiochië.
- Jezus' oorspronkelijk plan gebeurt. Ze beginnen waar ze zijn, Jeruzalem, het verhaal eindigt in Rome. Maar het ging verder naar '*de uiteinden van de aarde*'. Zo dacht Paulus nog naar Spanje af te reizen.
- Dit open einde van het boek heeft wel wat. Maar het idee dat Lucas nog aan een 3e boek dacht, spreekt me óók aan. Je zou willen weten hoe het met Paulus, Petrus, Filippus en alle anderen verder ging.
- Handelingen, zeker. Maar merk naast alle actie en het reisgedrag ook de ingrijpende verandering van mensenlevens op. Neem alleen al die ommezwaai van 180 graden bij Paulus.

En dit brengt me terug bij die 10 verzen uit Handelingen 16. Die verwoorden echt wat de kern is. In de NBV21-vertaling is boven Hand.15.36 dit tussenkopje ingelast: **De tweede zendingsreis**. Goed bedoeld, maar Lucas heeft dat niet geschreven. De indruk die zo'n latere toevoeging wekt is dat Paulus heel planmatig te werk ging. Nu was hij ook de initiatiefnemer voor deze reis, maar nauwkeurig lezen toont, dat het echt een zoektocht was. Want twee keer lopen ze vast. Eerst '*omdat ze door de heilige Geest werden verhinderd*'. Daarna '*wilden ze doorreizen naar Bitynië, maar dat stond de Geest van Jezus hun niet toe*'. Pas na het nachtelijk visioen in Troas wordt de koers duidelijk '*omdat we eruit opmaakten dat God ons geroepen had.*'

Kortom: Gods methode is mensen. Hij schakelt mensen in om anderen te bereiken voor het geloof. Maar het gaat uiteindelijk niet om de acties van Paulus, Filippus of wie dan ook. De werkelijke actor is de Geest. Hij stuurt gelovigen steeds naar anderen. In zijn evangelie beschreef Lucas de komst van Jezus en de beweging die dan ontstaat. Lucas' tweede boek gaat daar op door. Dus: **De vervolgbeweging door de Geest van Jezus**.

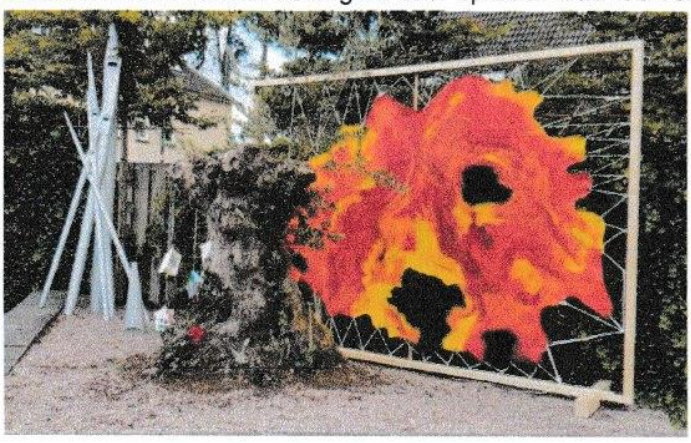

De beide foto's kleuren en onderstrepen mijn betoog.

Kunstenaar Nelleke Bos verbeeldde de Geest met de installatie hiernaast. De orgelpijpen symboliseren '*een hevige windvlaag*', het kleurige doek verwijst naar '*een soort vlammen die zich als vuurtongen verspreidden*' Zie verder **www.nellekebos.nl**.

Kunstenaar Herman Hofman gaf zijn sculptuur, op de voorkant afgebeeld, de naam 'Vuur van de Geest' Zie ook **www.beeld-verhaal.com**.